

2021, Baliestraat, Brugge: Programma van maatregelen

Opdrachtgever: Strybol Pharma B.V.
Donkstraat 120a, 9990 Maldegem

Auteurs: Dieter Verwerft, Jari Hinsch Mikkelsen en Frederik Roelens

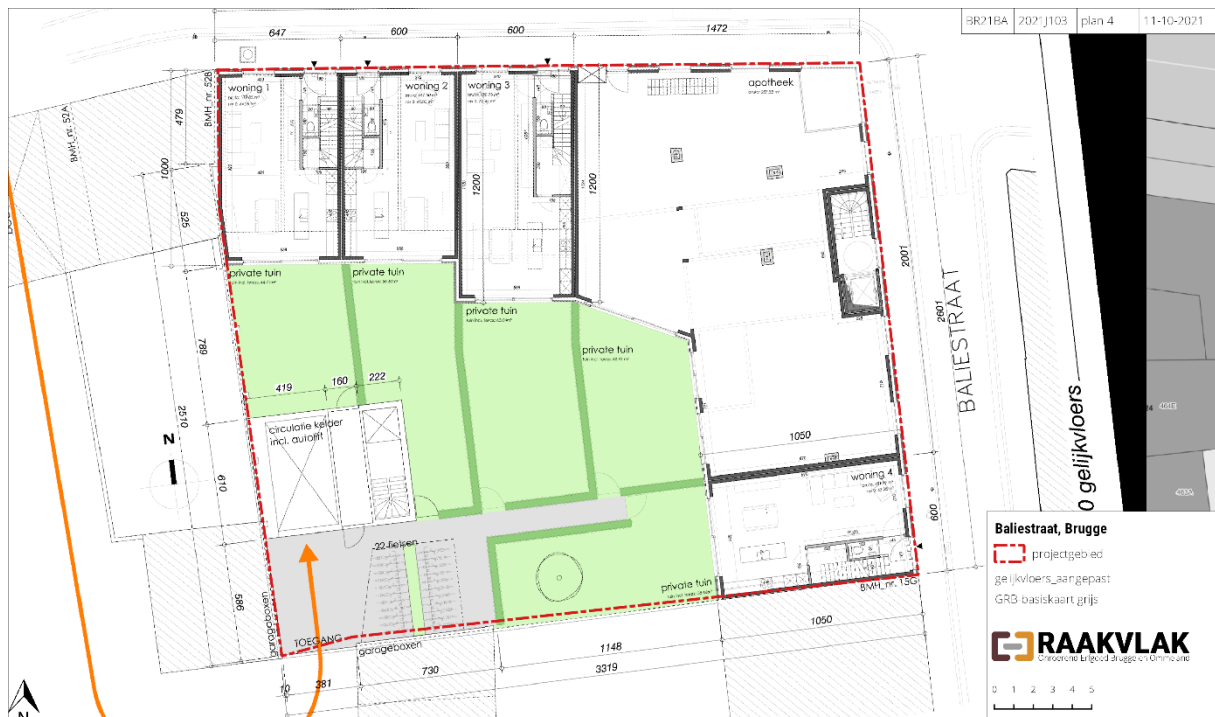
Uitvoerder: Raakvlak
Komvest 45
8000 Brugge
T +32 [0]50 44 50 41
E dieter.verwerft@brugge

© Raakvlak, december 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Raakvlak Archeologisch Onderzoek.

2021, Baliestraat, Brugge: Programma van Maatregelen

Strybol Pharma B.V. plant de bouw van enkele nieuwbouwwoningen langs de Baliestraat in Brugge. De nieuwbouw omvat een ondergrondse parking, vier eengezinswoningen, één apotheek en 4 appartementen. De nieuwbouw bestaat uit een kelderverdieping, twee bouwlagen en een dakverdieping. De oppervlakte van het projectgebied bedraagt 935,29 m², de oppervlakte van de geplande werken is ongeveer gelijk. Om de mogelijke aantasting van het bodemarchief op deze terreinen in te schatten werkt Strybol Pharma B.V. samen met Aardewerk. Doel van de opdracht is het waarderen van het terrein aan de hand van een bureauonderzoek en een landschappelijk bodemonderzoek. Deze onderzoeken resulteren in een archeologienota.

Figuur 1: Het ontwerpplan ten opzichte van de GRB-basiskaart (Strybol Pharma BV en Agiv)

Het terrein bebouwd. Het onderzoeksterrein ligt in Brugge op het kruispunt van de Annuntiatenstraat en de Baliestraat. Het perceel is groter dan 300 m² en de effectieve ingreep in de bodem is groter dan 100 m², waardoor de drempelwaarden opgenomen in het Onroerendfgoeddecreet overschreden worden. Het gewestplan beschouwt het projectgebied als 'woongebieden met cultureel, historische en/of esthetische waarde' (0101). Het projectgebied bevindt zich in een vastgestelde archeologische zone: de historische stadskern van Brugge. Het terrein ligt niet in een gebied waar geen archeologie verwacht wordt of een beschermde archeologische site. Op deze basis wordt een archeologienota zonder ingreep in de bodem opgesteld.

Figuur 2: Vereenvoudigde weergave van de geplande werken ten opzichte van de orthofoto (Agiv)

Administratieve gegevens

Titel: 2021, Baliestraat, Brugge: Resultaten archeologische prospectie zonder ingreep in de bodem (bureau- en landschappelijk bodemonderzoek)

Opdrachtgever: Strybol Pharma B.V., Donkstraat 120a, 9990 Maldegem

Uitvoerder: Raakvlak

Auteurs: Dieter Verwerft, Frederik Roelens en Jari Hinsch Mikkelsen

Bewaring en beheer van de geregistreerde data, vondsten en stalen: Onroerend Erfgoeddepot De Pakhuizen (Raakvlak), Komvest 45, 8000 Brugge

Locatie/vindplaats: Annuntiatenstraat 54, 8000 Brugge

Bounding box:

70137.76744869627873413 212388.26463830337161198, 70150.07309797014750075 212388.43908832670422271,
70170.73988765412650537 212388.6287681141984649, 70173.75538091680209618 212362.35465624762582593,
70144.67438072629738599 212359.15966227417811751, 70141.0584622340684291 212358.17893187655135989,
70137.83529037208063528 212381.1398778214934282, 70137.76744869627873413 212388.26463830337161198

Naam site: Baliestraat, Brugge; afkorting: BR21BA

Kadaster: Brugge, 5e afdeling, sectie E, perceelsnummer 470w2, 470e2 en 470c5

Relevante termen thesauri Onroerend Erfgoed: landschappelijk bodemonderzoek

Periode: december 2021

Archeologische verwachting: sporen uit verschillende perioden

Aanleiding van het onderzoek: nieuwbouwwoningen en ondergrondse parkeergarage

Resultaten vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Op basis van het bureauonderzoek kan geen lage archeologische verwachting voor het projectgebied worden beargumenteerd. De locatie ligt binnen de historische stadskern van

Brugge en ligt vanaf 1297 binnen de stadsomwalling. Binnen het projectgebied zijn verschillende bouwfases aanwezig. Het terrein evolueert van een ommuurde tuin (in de 16e eeuw) tot een school (in de 19e eeuw) en uiteindelijk tot sociale woningen (op het einde van de 20e eeuw). Er zijn geen aanwijzingen voor middeleeuwse of oudere bewoning. Het terrein grenst aan het gedempte Vuil Reitje. Door deze ingrijpende, recente bouwwerken is de kans op bewaarde bewoningssporen laag. Op het tracé van de Annuntiatenstraat lag tot de 18e of 19e eeuw het Vuil Reitje. Op basis van archeologisch onderzoek in de Annuntiatenstraat, tegen de Bidderstraat, bestaat de vulling van het Vuil Reitje uit zwart slib met archeologische vondsten. De waterloop is voorzien van kaaimuren en aanlegsteigers. Volgens alle cartografische bronnen, ligt het projectgebied buiten de bedding van het Vuil Reitje. Het is belangrijk om na te gaan wat de bewaringstoestand en de fysieke kenmerken van de bodem zijn, zodat de vervolgstategie eventueel aangepast kan worden. Een landschappelijk bodemonderzoek is de aangewezen volgende stap in het onderzoek.

De landschappelijke boringen schetsen een bijzonder beeld van het bodemprofiel. Het is duidelijk dat de bodem sterk verstoord en gevarieerd is. Onder een relatief dikke oppervlaktehorizont ligt een puinlaag, afkomstig van een postmiddeleeuwse verbouwingsfase, mogelijk de afbraak van de 19e-eeuwse schoolgebouwen. Onder deze puinlaag is in één boring een dikke tuinbodem herkend. Deze laag wijst erop dat de tuin - zichtbaar op de 16e-eeuwse en latere kaarten - in gebruik was als moestuin. Ondanks de diepe antropogene versterking is de originele moederbodem hier plaatselijk bewaard. Sporen van het Vuil Reitje zijn niet herkend in de boringen.

Directe aanwijzingen voor archeologische resten binnen het projectgebied ontbreken. De bewaring van de bodem binnen het projectgebied is bijzonder sterk verstoord en gefragmenteerd. Toch levert het onderzoek aanwijzingen voor de plaatselijke bewaring van archeologische eenheden, zoals een tuinbodem en de originele moederbodem. Het gepland project omvat de bouw van een ondergrondse parking, vier eengezinswoningen, één handelszaak en vier appartementen. De nieuwbouw bestaat uit een kelderverdieping, twee bouwlagen en een dakverdieping. De geplande werken - een relatief diepe wijziging van het terreinprofiel door ondergrondse parkeergarages - betekenen een aanzienlijke bodemingreep. Momenteel bestaat er geen duidelijkheid over de diepte van de funderingen. Ook het slooppopvolgingsplan verschaft hier geen duidelijkheid over. Kelders zijn niet aanwezig. Op basis van de geplande werken - een relatief diepe wijziging van het terreinprofiel door ondergrondse parkeergarages - gekoppeld aan de verzamelde informatie, is duidelijk dat de beschreven werken het archeologisch relevante niveau bedreigen. Op basis van dit onderzoek wordt een proefsleuven- en proefputtenonderzoek aanbevolen.

Figuur 3: Het sleuvenplan ten opzichte van de orthofoto uit 2020 (AGIV)

Figuur 4: Het sleuvenplan ten opzichte van de geplande werken

Onderzoeksstrategie, - methode en –technieken

Op basis van het bureau- en landschappelijk bodemonderzoek is voldoende informatie verzameld over het projectgebied. Deze informatie wijst op een kans op aantasting van archeologisch erfgoed. Vooral de nabijheid van het gedempte Vuil Reitje verdient aandacht. Vervolgonderzoek met andere onderzoeksmethodes biedt een kans op kennisvermeerdering.

Een veldkartering op dit terrein is niet zinvol. Het terrein is immers immers bebouwd en in gebruik als tuin. Veldkartering op deze terreinen biedt geen meerwaarde en de kenniswinst is klein tot nihil. Het uitvoeren van een geofysisch onderzoek is evenmin nuttig, aangezien enkel (grootschalige of lineaire) grondsporen onder specifieke omstandigheden bij een dergelijk onderzoek kunnen worden vastgesteld. De beperkte vrije ruimte laat geen gedegen studie met geofysische bodemsensoren toe. Geofysisch onderzoek biedt geen enkel potentieel voor archeologische kenniswinst.

Het bureau- en landschappelijk bodemonderzoek bieden geen specifieke aanwijzingen voor steentijd artefactensites in de directe omgeving van het projectgebied. Er zijn wel sporen van een tuinbodem en de originele moederbodem herkend. Het bureauonderzoek wijst op de nabijheid van een gedempte waterloop. Een kleinschalig proefsleuven- en proefputtenonderzoek kan hierover duidelijkheid verschaffen.

De meest geschikte onderzoeksmethode met betrekking tot grondvaste sporen onder de teelaarde is een proefsleuven- en proefputtenonderzoek over het gehele projectgebied of een geselecteerde zone waar het bodemarchief bewaard kan zijn. Archeologisch onderzoek dient na het verkrijgen van de bouwvergunning, maar voor de geplande bouwwerkzaamheden uitgevoerd te worden. Het proefsleuvenonderzoek dient een statistisch representatief deel van het terrein te inventariseren. De proefsleuven en -putten moeten door de inplanting uitgevoerd worden na de geplande sloopwerken. Door de beperkte ruimte en complexe stratigrafie wordt een combinatie van proesleuven en proefputten voorgesteld.

De proefsleuf wordt ingeplant volgens een noord-zuid gerichte as. Reden voor deze oriëntatie is de betrachting om de verschillende archeologische eenheden - de puinlaag, de tuinbodem, de originele moederbodem en de mogelijke sporen van het gedempte reitje - in één profiel te vatten. De proefputten dienen om de resultaten van het bureauonderzoek te staven. Het terrein lijkt sinds de late middeleeuwen in gebruik als tuin. Enkel langs de Baliestraat is historische bewoning mogelijk, maar weinig waarschijnlijk. Het lijkt er eerder op dat het terrein een ommuurde tuin was. Dit deel is in het recente verleden sterk verstoord, door verschillende bouw- en verbouwingswerken

De proefsleuven en -putten worden aangelegd door een rupskraan met gladde bak, deze kraan dient over voldoende vermogen te beschikken om een vlotte werking te garanderen. De minimale breedte van de kraanbak bedraagt ca. 1,8 m. De proefsleuven worden laagsgewijs uitgegraven door de kraan, onder begeleiding van de veldwerkleider, tot op het archeologisch leesbaar niveau. Indien sprake is van meerdere sporenniveaus wordt pas gezakt naar het dieperliggende niveau indien het bovenliggende vrij is van sporen.

Omdat er geen informatie voorhanden is over de diepte van de funderingen, dient het proefsleuvenonderzoek plaats te vinden na de sloop van de bestaande bebouwing, maar voor het uitbreken van de funderingen en eventueel aanwezige putten.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek moet aandacht uitgaan naar de bodemkundige situatie binnen het projectgebied en de relatie met de aanwezige sporen. Hiervoor dienen

profielkolommen aangelegd waar dit relevant is voor de landschappelijke vraagstelling. Deze bodemprofielen worden geïnterpreteerd door een (assistent) aardkundige. Minimaal wordt één profielkolom in elke sleuf of put aangelegd. Ze worden tot minstens 40cm in het ongeroerd sediment uitgegraven.

Een team van één aardkundige en twee archeologen is voldoende om de onderzoeken uit te voeren. Hierbij dienen de veldwerkleider en aardkundige over aantoonbare ervaring te beschikken inzake archeologisch onderzoek in een historische binnenstad (minimum 5 door het Agentschap Onroerend Erfgoed goedgekeurde rapportages). Voor de overige personeelsvereisten verwijzen we naar de bepalingen hieromtrent in de Code van Goede Praktijk.

Onderzoeksvragen

Het doel van het archeologisch onderzoek is een antwoord te bieden op volgende vragen:

- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?
- Wat is de relatie tussen het bestaande gebouwenbestand en het aanwezig archeologisch erfgoed?
- Sluiten de sporen aan bij de resultaten van onderzoek in de omgeving en de data van de CAI en de huidige stand van zaken?
- Welke specifieke activiteiten hebben in het onderzoeksgebied plaatsgevonden? Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor? Passen deze in de historische context van de locatie?
- Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de bewoners?
- Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?
- Zijn er sporen of lagen bewaard die gelinkt kunnen worden aan het gedempte Vuil Reitje?
- Kunnen uitspraken gedaan worden over de functie en datering van de dikke tuinbodem?
- Is er sprake van waardevolle vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande werkzaamheden? Is deze bedreiging te milderen?
- Welke vraagstellingen zijn voor het vervolgonderzoek relevant? Verdienen bijzondere aspecten speciale aandacht?
- Welke natuurwetenschappelijke analyses zijn aangewezen voor de beantwoording van de onderzoeksvragen? Welk type analyses en hoeveel?

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Voor beschreven onderzoek worden geen situaties verwacht waarin afgeweken zal moeten worden van de bepalingen in de Code van Goede Praktijk.

Competenties van uitvoerders

Het team bestaat minimaal uit:

-een veldwerkleider (onder begeleiding van een erkend archeoloog), deze veldwerkleider voldoet aan de bepalingen in de Code van Goede Praktijk.

-een assistent-archeoloog voldoende aan de vereisten van de Code van Goede Praktijk.

-een aardkundige, deze begeleidt de bodemkundige waarnemingen tijdens het proefsleuvenonderzoek. Hij/zij rapporteert over de waarnemingen.

Voor de rapportage wordt minstens de veldwerkleider ingezet onder toezicht van de erkende archeoloog. Conform de CGP artikel 9.3 ligt de beslissing tot natuurwetenschappelijke staalname bij de veldwerkleider. Dit in overleg met de aardkundige. In de raamprijs wordt bij voorkeur een stelpost voorzien die kan aangesproken worden voor natuurwetenschappelijk onderzoek indien nodig. Voor de rapportage wordt minstens de veldwerkleider ingezet onder toezicht van de erkende archeoloog.

Bewaring en deponering

Conservatie en overdracht van het archeologisch ensemble gebeurt na afloop van het archeologisch vooronderzoek conform de artikels 5.2.1, 5.2.2 en 5.2.3 van het Onroerend Erfgoeddecreet. Vóór de start van het onderzoek worden door de erkende archeoloog en de initiatiefnemer afspraken gemaakt met betrekking tot de overdracht van het archeologisch ensemble bij de eigenaar, het erkende onroerend erfgoeddepot of andere bewaarder van het archeologisch ensemble. Na het beëindigen van de verwerking en het opleveren van de eindrapportage vindt de overdracht van het opgravingsarchief plaats. Indien een vervolgonderzoek noodzakelijk blijkt, dient het opgravingsarchief integraal overgedragen te worden aan de uitvoerder van dit vervolgonderzoek.

Voorstel bewaarplaats archeologisch ensemble:

Onroerenderfgoeddepot De Pakhuizen

Komvest 45

8000 Brugge

Criteria waaruit blijkt dat het onderzoeksdoel succesvol bereikt is

Wanneer alle onderzoeksvragen beantwoord zijn en:

- o het terrein na aanleg van alle proefsleuven en putten archeologievrij kan verklaard worden
- o het terrein of een gedeelte daarvan weerhouden voor een opgraving

Risicofactoren onderzoek

Alle archeologisch veldonderzoek moet worden uitgevoerd in goede omstandigheden. Dit betekent:

- dat alle medewerkers in het veld de vereiste PBM's dragen en de vereiste veiligheidsopleidingen gevolgd hebben,
- dat de werf is ingericht conform de vigerende arbeidswetgeving, wat onder ander inhoud dat er voorzien is in voldoende signalisatie en eventuele omheiningen, conform de vigerende wetgeving
- en dat de uitvoerder van de graafwerken een duidelijk zicht heeft op eventueel aanwezige leidingen.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

We voorzien voorlopig geen afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk.